

Законодателни инициативи в защита на журналистическия труд в България

Гл. ас. д-р Тодор Г. Панайотов

Пролетна научна конференция
„Отива ли си професионалната журналистика и професионалния ПР?“

19 и 20 май 2017 г., Нов български университет

Започналата през 2009 г. икономическата криза рязко влоши медийната среда в България. Водещи медии смениха собствениците си и големи чужди медийни групировки като WAZ и News Corporation напуснаха България.

Най-голям удар понесе периодичният печат. Заради спад на рекламите в печатните медии, се стигна до срыв на тиражите и намаляване на приходите на изданията. Следващите стъпки бяха намаляване на заплатите и освобождаване на почти всеки трети нает журналист в пресата. Логично се стигна и до закриването на редица издания в страната. От вестникарския пазар изчезнаха дори утвърдените столични всекидневни вестници „Пари“ и „Дневник“.

Заради фалита на Корпоративна търговска банка през 2015 г. бяха закрити още знакови медии. Това са всекидневникът „Преса“, създаден от бившия съсобственик и главен редактор на „Труд“ Тошо Тошев и дългогодишното седмично списание „Тема“, което беше издавано и ръководено от известния журналист Валери Запрянов. Заради фалита на същата банка през 2016 г. спряха да излизат водещите централни всекидневни вестници „Новинар“, „7 дни спорт“ и „Всеки ден“. Преустанови дейността си утвърдената телевизия TV 7 и още два телевизионни канала, свързани с нея.

Заради тези медийни фалити стотици журналисти останаха без работа. Много от тях престанаха да се занимават с професионална журналистика и завинаги напуснаха професията. Като следствие от всичко това рязко пострада авторитета

на журналистическата професия в България и се създадоха условия за прекъсване на връзката между поколенията в журналистическата гилдия.

Затова Съюзът на българските журналисти (СБЖ) като професионално-творческа и синдикална организация на българските журналисти разработи документи, в които обоснова необходимостта от защита на журналистическия труд в България. Още в 2015 г. Общото събрание на Съюза одобри документа „Принципи и цели на журналистическата професия в България“. В този документ се изтъква, че „само държавата може да гарантира икономическите и политическите интереси и права на журналистите“ (<http://www.sbj-bg.eu/index.php?t=26509>). Затова върховният орган на Съюза предложи Народното събрание да приеме **Закон за професионалната журналистика и защитата на журналистическия труд**.

На 13 април 2016 г., по време на 1253-та среща на Комитета на министрите на държавите от Съвета на Европа, е приет важен документ свързан с работата на журналистите. Той е озаглавен **Препоръки на Комитета на министрите към държавите членки за защита на журналистиката и гарантиране безопасността на журналистите и другите медийни участници**. В препоръките се изтъква следното: „Тревожен и неприемлив е фактът, че журналисти и други медийни участници в Европа все повече биват застрашени, тормозени, подложени на наблюдение, заплашвани, произволно лишавани от свобода, нападани физически, измъчвани и дори убивани заради тяхната разследваща дейност, мнения или репортажи, особено когато работата им се фокусира върху теми като злоупотреба с власт, корупция, нарушаване на човешките права, криминални дейности, тероризъм и фундаментализъм. Тези злоупотреби и престъпления са обстойно документирани в авторитетни доклади, публикувани от медии, неправителствени организации и защитници на човешките права (<http://www.sbj-bg.eu/index.php?t=33756>). Затова Комитета на министрите препоръчва държавите-членки да въведат цялостна законодателна

рамка, която да даде възможност на журналистите и другите медийни участници да допринасят ефективно и без страх за обществения дебат.

Позовавайки се на този документ през август 2016 г. Управителният съвет на СБЖ прие мотивирани предложения за законодателни промени в защита на журналистическия труд и свободата на медиите в България (<http://www.sbj-bg.eu/index.php?t=33755>). В мотивите се акцентира върху следното:

1. Журналистическият труд е слабо защитен, защото в условията на отворени системи на комуникация през интернет неговите продукти са лесно достъпни.
2. Медиите са в криза в целия свят, защото не е измислен механизъм за тяхното самофинансиране в ерата на интернет.
3. След като обществото престава да носи отговорност за финансирането на медиите, те си намират частни или държавни спонсори, които имат възможност да ги ползват за своите по-тесни интереси. Това превръща журналистиката в частен пиар или в държавна пропаганда, което е противоположно за доверието в нея.
4. Принизяването на ролята на медиите се отразява тежко на журналистическата професия, която запада морално и материално.

През ноември 2016 г. се проведе задълбочена дискусия в Общото събрание на СБЖ (<http://www.sbj-bg.eu/index.php?t=33757>). В центъра на дискусията бяха предложенията за промени в българското законодателство с цел защита на журналистическия труд в България.

Въз основа на тази обстойна дискусия е изработен юридически прецизиран текст (<http://www.sbj-bg.eu/index.php?t=33758>). Той ще бъде предложен за разглеждане и гласуване от българските депутати. В този текст се настоява за промени в Кодекса на труда и редица други закони, които да доведат до защита на журналистическата професия и до създаване на благоприятни условия за развитие на медиите в България. Ето някои от най-важните предложения на

СБЖ: журналистическият труд да се обяви за втора категория труд; да се регламентира задължително сключване на колективен трудов договор; да се разкрият истинските собственици на медиите; да се налагат действени санкции за неспазване на националния Етичен кодекс на българските медии; да се въведе гражданската квота в СЕМ; да се осигури държавна субсидия за защита на медийната среда.

В следващите редове ще представя последното предложение, защото за първи път след 1989 г. се настоява държавата да подпомага финансово дейността на централните и регионални печатни медии в България. Това трябва да става ежегодно чрез Закона за държавния бюджет чрез специална субсидия. Затова се предлагат изменения и допълнения в Закона за закрила и развитие на културата.

В неговата глава пета се създава нов раздел трети с членове 36а – 36н. В член 36а се описва функционирането на Фонд „За защита на медийната среда“. Той ще се ръководи от Управителен съвет (УС), който се състои от 12 членове. Десет от тях ще се избират от Съвета на учредителите на Фондация „Национален съвет за журналистическа етика“, с квалифицирано мнозинство от 2/3 от състава му, по предложение на главните редактори на медиите - учредители на Фондацията. В УС задължително се включва заместник-министър на културата и заместник-министър на финансите. Мандатът на членовете на УС е две години и в него могат да членуват журналисти работили поне пет години в печатна медия и които имат обществен авторитет и професионално признание. Не могат да бъдат членове на УС хора, които са осъждани или са в ръководството или са собственици на търговски дружества, които издават печатни медии. Предвидено е оперативната дейност на Фонда да се ръководи от изпълнителен директор, който не може да бъде член на УС. Решенията в УС ще се вземат с мнозинство от $\frac{3}{4}$.

Интересно е предложението за средствата с които ще работи фонда „За защита на медийната среда“. Освен ежегодната държавна субсидия се предвижда средства и от дарения, завещания, спонсорство, глоби, лихви и други източници,

определени със закон или акт на Министерския съвет. Така акумулираните средства ще се изразходват за финансово подпомагане и образователни програми в областта на печатните медии, както и за проекти за гарантиране на свободата на словото, за развитие на журналистическата етика и за саморегулация на печатните медии. В член 36к са предвидени редица изисквания на които трябва да отговарят изданията за да могат да разчитат на финансово подпомагане. Сумата, която могат да получат печатните медии не може да бъде по-голяма от пет на сто от бюджета им за предходната година и то след участие в конкурс по ред, определен от министъра на културата.

В заключение ще изтъкна, че тези законодателни инициативи в защита на журналистическия труд в България трябва да бъдат обсъдени и приети от българските депутати. В състава на сегашното Народно събрание има както изявени журналисти, така и собственици на медии. Те могат да бъдат вносители и защитници на тези промени, но дали това ще се случи само времето ще покаже.

Източници и използвана литература:

1. <http://www.sbj-bg.eu>
2. Великова, Снежана. Трансформации в професионализма: журналистическата парадигма. Шумен: Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, 2015.
3. Колектив. Икономически и професионални трансформации в конвергентната медийна среда. София: Университет за национално и световно стопанство. Издателски комплекс – УНСС, 2016.
4. Рус – Мол, Щефан, Иво Инджов. Журналистиката. Учебник и наръчник. Второ актуализирано и преработено издание на български език. София: Изток – Запад, 2017.